

Mâhir Hocanın Ardından*

Selçuk Eraydın

Şâir olsaydım hocam için mersiyeler yazar, târihler düşürür, bütün meziyetlerini mısralarda noktalamak isterdim.

O, gençleri sa'ye, gayrete getiren, tefekküre sevkeden, cemâat rûhunu perçinleyen bir izdi. O, hayatını îmanlı gençlerin yetişmesine ve kıbleye çevrilen yüzlerin çoğalmasına vakfetmiş eşsiz bir insandı.

“Dünyaya tekrar gelme imkânı olsaydı, yine muallim olmak isterdim.” cümlesini sık sık tekrarlayan Mâhir Hoca, mesleğine karşı olan derin muhabbetini dile getirirdi.

Onun sınıf kürsüsünde ayakta, sağ elini havaya kaldırmış bir durumda, pür heyecan şu cümleleri söylediğini her an duyar gibi oluyorum:

Din, cemiyet dinidir! Müslüman, başkasının elinden tutan insan demektir. Hakk'ın rızâsı, kulun rızâsına bağlıdır. Allah'ı memnun etmek için, kulu memnun etmek lâzımdır...

Mâhir Hoca ders ve sohbetlerinde umûmiyetle İslâm'ın içtimâî cihetini izah eder, bütün meselelerin bu prensip çerçevesinde değerlendirilmesini söylerdi.

Sık sık tekrarladığı, herkesin bilmesini istediği hususlardan biri de Kur'ân-ı Kerim'de îmandan sonra zikredilen “amel-i sâlih”dir. Mâhir Hoca bu kelime üzerinde ehemmiyetle durur, ders ve sohbetlerinin büyük bir kısmını bu mevzûa hasrederdi. “Amel-i sâlih zamana, zemine, insanların kabiliyyetlerine göre değişir.” derdi. Kuvvetlinin amel-i sâlihi, zayıfın elinden tutmak, zenginın fakire infak etmek, sıhhatlinin, hastaları ziyaret ve onlara yardımda bulunmak vs. olduğunu söylerdi.

Cemiyete faydalı olacak bir kimsenin bir köşede tesbih çekmekle kendini sorumluluktan kurtaramayacağını hatırlatırdı.

* Tohum, Mâhir İz Özel Sayısı, sy. 86, Mart 1975, s. 24-27.

Sohbet toplantılarının zarûretine inanır, fırsat düştükçe bu hususta şöyle söylerdi:

Herkes bildiğini, başkasına öğretmekle mükelleftir, bu bir şükran borcudur. Zira kul, Hakk'ın lütfu sâyesinde bilgi nimetine kavuşmuştur. Her nimetin şükrü kendi cinsiyle edâ edilebilir. Bir kimse kudreti oldukça bu vecibeyi şahsen yerine getirmeli, parası varsa başkasına yaptırmalıdır.

“Nakkâlü'l-ulûm bakkâlü'l-ulûm” terkiibini sık sık tekrarları. Nakkâl olmaktan ziyâde İslâmî ilimlere vâkıf olup, yeni yeni meselelere cevap verecek duruma gelmeyi arzulardı. İhtisasa son derece hürmet eder, her hususu erbâbına danışmayı tercih ederdi. Ömrünün son demlerinde neşrettiği “*Din ve Cemiyet*” adlı eserinin başına “*müdükkikîn-i ulemânın nazar-ı intikâdına arz olunur*” cümlesini yazmıştı.

Son zamanlarda tefsir ilmiyle kimsenin meşgul olmadığını, merhum Elmalılı Hamdi Yazır'ın fakih olduğu halde tefsir ilmiyle de alâkalanmak mecbûriyetinde kaldığını söylerdi. Ona göre tefsir okutmak, tefsir ilmiyle meşgul olmak değildi.

Tasavvuf derslerinde, bilhassa Nakşbendiyye Tarîkatı'nda urefâ-yı meşâyihin kabul ettiği “halvet der encümen” fikrine iştirak eder. Halvet ve uzletin bu kadar veciz bir tarzda îzah edilmediğini söylerdi.

Muhterem hocamın, bu vesile ile söylediklerini ehemmiyetine binâen arz etmek isterim:

Halvet, insanı cemiyete karşı olan vazifesinden alıkoyar. Halbuki din cemiyet dinidir, yardımlaşma dinidir. Cemâat, vacibe yakın bir emirdir. Bu dinî emirler toplumun kuvveti ve saadeti içindir; fert onun içinde erir, kendini düşünmeyip, cemiyeti düşünmek tarikat prensibidir. Kendini öne alan adam, dünyada da, ahirette de yalnız kalır.

Halvetten maksat, halktan alâkayı kesip Hak'la beraber bulunmaktır. Bu, insanlardan uzaklaşıp Hakk'ı zikir ve tefekkürle meşgul olmak mânâsına gelmez.

Halvette kalacağım diye halktan uzaklaşıp, bir kenara çekilmek mesuliyeti müciptir. Zira kulun sorumluluğu sadece kendi nefsinden değil, en yakınlarından başlamak üzere bütün cemiyet fertlerinedir.

Vâizlerin câmilerimizde halkı sadece ferdî ibâdete, namaza, oruca sevkmesi ve bunun faziletleri üzerinde durması, insanları cemiyet mefhumundan ve vazifelerinden uzaklaştırır.

Cemiyeti ve halkı bir tarafa bırakarak yalnız kendini düşünmek Peygamber (s.a.) Efendimizin sünnetiyle bağdaşmaz...

Mâhir Hoca tefâhurdan hoşlanmaz, şahsına ait davranışlardan kırılmaz ve kırmazdı, yakınlarına nâdiren sitemlerinde bile bir incelik, bir letâfet bulunurdu.

O, Kur'ân-ı Kerîm'in "*Olgun insan Allah'a saygı duyardır.*" meâlindeki âyet-i kerîme[lerini] hayat düstûru kabul etmişti. İnsanların birbirinden üstünlüğünün Allah'a îman edip, iyi ve faydalı işler yapmakla, yani amel-i sâlihle mümkün olacağına inananlardandı.

Mâhir Hoca mekteplerdeki vazifesinin yanı sıra çeşitli cemiyet ve vakıflarda yılmadan çalışmış, ayrıca kışları Erenköy, yazları da önceleri Arnavutköy camii avlusu, bilâhare Beşiktaş'taki Yahyâ Efendi Dergâhi'nda haftanın muayyen günlerinde sohbet toplantıları yapmıştır.

Bu sohbetlerde siyasetten başka her mevzû konuşulurdu. Toplantılar umûmiyetle edebî, içtimâî ve dinî bir mâhiyet arzederdi.

Bu sohbetlerin birinde cemâatten bir zât mevzû ile alâkalı olarak kaba sofular hakkında bir darb-ı mesel söyledi: "Bu gibi kimselerin düstûru kıl beşi kurtar başıdır." dedi. Bu tekerleme hocaya çok dokunmuştu. Bir gün sonra formülünü bulmuş ve bu hususta bir de makale yazmıştı. Hocaya göre başı kurtarmak için sâdece beşi kılmak kâfi değildi. Darb-ı mesel şu ilâvelerle tamamlanmış oldu: "***Kıl beşi, tut kardeşi, ye helâl aş, yap doğru işi, bil sorumlu her kişi, ol hayır eşi, kurtar başı.***"

Kabiliyetli gençlerin ellerinden tutmak Mâhir Hoca'nın en büyük zevkiydi. İslâmî ilimlerde mütehassısların yetişmesini, ilmî araştırmaların hızlanmasını çok arzu ederdi. İslâmî İlimler Araştırma Vakfı'nın kurulmasına bu arzusu sebep olmuştur.

Mâhir Hoca prensip sâhibi bir kimseydi, yapılmasını istediği işleri sonuna kadar takip ederdi. Bir hadisin sıhhat derecesini anlamak veya herhangi bir âyetin çeşitli tefsirlerdeki izahını öğrenmek için pek çok talebesini vazifelendirir, yol parasını [ve emeğinin karşılığını] mutlaka verir. "Tarîkat-ı furkâniyyenin düstûru budur." der ve itiraz kabul etmezdi.

Maaşını aldığı zaman, evvelâ fakirin hakkı olduğuna inandığı kırkta birini ayırır, ondan sonra cebine sokardı. Yakınlarına da dâima bunu tavsiye eder "*Ben bu davranışımın büyük bereketini gördüm, sizler de yapın.*" derdi. Vasiyetinde de muhterem refikasına aynı şeyi tavsiye etmiştir.

Mâhir Hoca âlim adamdı, meselelere vukufu tamdı, edebî alanda “müşarün bi'l-benân”dı. Türkçe, Farsça ve Arapça çetin beyitleri rahatlıkla hallediverirdi.

Hocalık ve edebiyat zevkini pek çok talebesine onun verdiğini söylersem mübâlağa etmiş olmam.

Hocanın hafızası çok kuvvetliydi. Derslerde îzah edilmesi gereken her kelime ile alâkalı birkaç beyit söyleyiverirdi. Şiir onun okuyuşuyla bir kat daha değer kazanır, sevilir ve arzulanırdı.

Onun 12 Ağustos 1971 Pazartesi sabahı vâki sünûhâtını nakletmeden geçemeyeceğim. O gün bana şunları yazdırmıştı:

*Tarîk-i furkân ferdidir. Tarîkat-ı furkâniyye cem'îdir.
Tarîk-i furkân imâmete, tarîkat-ı furkâniyye cemâate götürür.
Her medrese “ene”ye, hakîkî dergâh “nahnü”ye müntehîdir.
İmâmet, sıfat-ı zâiledir, cemâat keyfiyyet-i bâkiyyedir.
İmâmet gülün sâkıdır, cemâat bizzat güldür, evrâk-ı mütedâhilesidir.
Herkes imâm olmaz, her fert cemâate dâhildir.
İmâm azledilebilir cemâat lâ-yeteazzeldir.
İmâmet hayât-ı fâniyyedir, cemâat ilâ âhiri'd-devrân bâkidir.
İmâmet müteayyendir, cemâat lâ-taayyündür.
İlim cesettir, irfân rûhtur.
Sükût alâmet-i cemâd, sohbet eser-i hayattır.
Taallüm bir kişinin içtiği sudur, ta'lim nehr-i câridir.
“İnnî ene” ma'bûd-i bi'l-Hakk'ın sıfatıdır, “nahnü” maâş-ı ubûdiyyetin vasfıdır.
Medrese ta'lim, dergâh tehzib eder.
Medresede tefekkür, dergâhta tezekkür esastır.*

Ömrünün son demlerinde kendisini ziyarete gittiğimde artık konuşacak tâkatı kalmamıştı. Zaman zaman dalıyordu. Gözünü açtığı zaman tatlı bir tebessümle yüzüme baktı; “Anlat bakalım ne havadis var” diyebilmişti.

O halinde dahi talebelerinin ve dostlarının durumlarını öğrenmek, memleketin çeşitli yerlerinden ulaşan haberleri duymak isterdi.

Son ziyaretimde bir ara muztarip ve bitkin vaziyette yüzüme bakarak şunları söylemişti:

Oğlum, Cenâb-ı Hakk'a dua günde beş vakit, ama şükür her zamandır.

Onun sıhhat fıskıran hayat dolu günlerinden çok şeyler söylemek isterdim; fakat şu anda düşüncelerimde düğümlenen, hafızamı meşgul eden ve gözlerimin önünden gitmeyen hasta halidir.

Millet kıymetli bir evlâdını daha kaybetti, hepimizin başı sağ olsun.

Sözlerimi merhum Hâfız Yusuf Bey'in beytiyle bitirmek istiyorum:

*Malûm idi bence yüzünün aklığı amma
Mâhir, ser-i sevdâda beyazlanmış efendim*

